

# FRANZ SCHUBERT

31. 1. 1797 - 19. 11. 1828

Léta na přelomu 18. a 19. století byla naplněna velkými událostmi a činy, které ovlivnily vývoj společnosti v celé Evropě - Velká francouzská revoluce, napoleonské války, Vídeňský kongres. Mění se zavedené pořádky, nová společnost žádá umění, které je srozumitelné svým obsahem, vyžaduje od umění také odpočinek od denních starostí, zábavu a rozptýlení. Umělci se snaží sdělit své subjektivní city a pocity, idealizují krásu přírody, všímají si života venkovského lidu, jeho písní, tanců a vyprávění, objevují kouzlo středověkých hradů, nacházejí inspiraci ve slavné minulosti svých národů.

V tomto světě plném protikladů žil a tvořil Franz Schubert, hudební skladatel, který komponoval ještě v duchu klasicismu, ale už poznamenaného romanticky bohatou melodičností. Ač současník Beethovenův, je řazen k představitelům raného německého romantismu a patří k nejvýraznějším představitelům vídeňského hudebního biedermeieru.

Dne 31. ledna 1797 do početné rodiny učitele ve vídeňském předměstí Lichthenthalu přibyl další syn Franz Peter. Rodiče nebyli Rakušané, otec se narodil na severní Moravě, matka pocházela ze Slezska. Učitelská domácnost neoplývala hmotným nadbytkem, ale Franzův smysl pro hudbu a zájem o vzdělání otec podporoval v domnění, že syn jednou rovněž nastoupí dráhu učitele.

Franz se učil v dětství hře na housle (u svého otce), na klavír a pod vedením místního regenschoriho studoval hudební teorii, hru na varhany a zpěv. V roce 1808 byl v konkursu přijat do sboru dvorní kapely. Musel bydlet v městském konviktu, kde panoval strohý až vojenský řád. Hudbu studoval pod vedením dvorního varhaníka V. Růžičky, kompozici u slavného A. Salieriho. Mladý student hrál často ve školním orchestru na housle, příležitostně jej i vedl. V době studií začal i komponovat.

V roce 1813 opustil konvikt. Prošel roční učitelskou přípravou a stal se pomocníkem svého otce. Navzdory svému mládí začal Schubert komponovat skladby

složitých a rozsáhlých forem. V letech 1813 až 1816 zkomponoval 5 symfonií, 4 mše, několik smyčcových kvartetů a komorních skladeb. V této době složil také svoji první operu *Des Teufels Lustschloss*. Tvořil také četné písně, jeho první píseň *Hagars Klage* je datována do roku 1811. Do svých 20 let napsal Schubert své nejznámější písně: *Markéta u přeslice* (Gretchen am Spinnrade), *Planá růže* (Heidenröslein), *Poutník* (Der Wanderer), *Smrt a dívka* (Der Tod und das Mädchen) i podmanivou dramatickou píseň *Král duchů* (Erlkönig). Jeho písně kolovaly mezi přáteli a zpívaly se na mnoha amatérských koncertech.

Během roku svého krátkého života složil Schubert přes 600 písní. Písňová tvorba se výrazně liší od tvorby jeho předchůdců i současníků. Schubertovo melodické nadání a schopnost tlumočit básnickou představu byly ojedinělé. Většina písní vznikla na verše německých básníků (Goethe, Schiller, Heine aj.). Nejčastěji uplatnil strofickou formu s charakteristickými figuracemi v klavíru. Je proto pokládán za tvůrce této formy v romantismu.

V prosinci 1816 se F. Schubert vzdal učitelského místa a žil dále jako svobodný umělec. Bydlel většinou u svých přátel. Seznámil se s J. M. Voglem, barytonistou dvorní opery, v němž našel vynikajícího interpreta svých písní i oddaného přítele. Společně podnikali dlouhé výlety po Rakousku. Schubertova přátelská povaha vedla k tomu, že vedl pestrý bohémský život v kruhu uměleckých přátel. Existují mnohé známky toho, že vedle své přátelské povahy trpěl sklíčeností a pocity osamocení. Mnohé mu bylo životem odepřeno - domov, žena, zdraví i výrazný umělecký úspěch.

V létě 1818 a 1824 působil jako domácí učitel hudby dcer hraběte Esterházyho. Díky přátelům se podařilo některá jeho díla uvést na vídeňská jeviště. Žil nadále bohémským životem, na jehož bezstarostnost začal padat stín nemoci a opuštěnosti. Šťastný svět se začínal rozpadat. Začal život, v němž se střídala občasná naděje a štěstí s hlubokou depresí. V době, kdy se jeho zdravotní stav zhoršoval, odstěhoval se k svému bratrovi Ferdinandovi. 19. listopadu 1828 zemřel Franz Schubert ve Vídni ve věku necelých 32 let.

Franz Schubert se dožil jen malého uznání, kromě vydání tiskem některých písní a jediného smyčcového kvartetu se ani jevištní díla na vesměs slabá libreta nedočkala

mnoha provedení. Přesto je jeho tvorba nesmírně bohatá. K vrcholům patří bezesporu písňová tvorba (přes 600 skladeb). K nejznámějším patří cykly *Spanilá mlynářka* (1823) a *Zimní cesta* (1827). Písním stojí blízko lyrické klavírní skladby z posledních let *Impromptus* a *Moments musicaux*. Cenná jsou díla komorní, z 15 smyčcových kvartetů je nejznámější d moll *Smrt a dívka* (1825), podle užití melodie stejnojmenné písně ve variační větě. Podobně je v populárním *Klavírním kvintetu A dur* (1819) uplatněna píseň *Pstruh*. Vedle dalších příležitostných skladeb a četných duchovních děl zkomponoval devět symfonií, z nichž poslední se nedochovala. Mnoho mýtů je spojeno s jeho nejznámější symfonií h moll, zvanou "*Nedokončená*", z níž jsou dochovány pouze 1. a 2. věta. Důvod jejího nedokončení zůstane asi tajemstvím. Jisté je, že není dílem umírajícího autora, vznikla již v roce 1822, šest let před jeho smrtí. Symfonie byla poprvé provedena v roce 1865. Od té doby je trvalou součástí koncertních repertoárů.

Franz Schubert zanechal dílo bohaté počtem i uměleckou hodnotou, které je stále objevováno dalšími generacemi výkonných umělců i posluchačů.